

✓ *Українська*
мова і література в школі

5
1970

З М І С Т

25 років великої перемоги

М. С. Логвиненко — Воєнно-патріотична тема в радянській літературі 1

П И Т А Н Н Я Ф І Л О Л О Г І І

В. О. Кудін — Ленінізм і соціалістична естетика 8

М. А. Жовтобрюх — Ленінська теорія національно-мовного будівництва і розвиток української літературної мови 15

В. В. Коптілов — Мовна майстерність Коцюбинського-новеліста 25

М Е Т О Д И К А Л І Т Е Р А Т У Р И

М. О. Костенко — Патріотичні мотиви у художній творчості 36

П. А. Гудим — Методика оглядової лекції 43

В. Я. Неділько — Підготовка до екзаменаційного твору 48

М Е Т О Д И К А М О В И

К. Ф. Герман — Критерії розрізнення омонімічних сполучників і сполучних слів 54

А. Й. Капська — Чому так називаємо? 57

У Ч И Т Е Л Е В І 4 К Л А С У

Н. І. Падалка — Драматичний твір у 4 класі 60

О. М. Беляєв — Курс української мови в 4 класі 67

Д. М. Кравчук, І. П. Ющук — Вивчення прикметника та займенника в 4 класі 72

К О Н С У Л Т А Ц І Я

Відповіді читачам 80

Л І Т Е Р А Т У Р Н І М У З Е І У К Р А І Н И

Юлія Солод — Музей М. Т. Рильського у Києві 83

П А М ' Я Т Н І Д А Т И

Володимир Лета — Григорій Тютюнник (До 50-річчя з дня народження) 85

Р Е Ц Е Н З І І Т А О Г Л Я Д И

І. І. Пільгук — Є. С. Шаблійовський. В. І. Ленін і українська література 89

Кость Волинський — Олексій Романовський. Література ленінського гарту 90

Н. Ф. Пашковська-Рингач — Петро Маркушевський. За землю радянську Кобзар воював 92

М. Г. Кишенько, А. В. Майборода — І. І. Слинко. Дослідження з історичного синтаксису української мови за пам'ятками XIV—XVIII ст. (місцево-просторові звороти) 93

Х Р О Н І К А

Г. Х. Щербатюк — Конференція мовознавців 94

Головний редактор П. Д. МИСНИК

Редакційна колегія: В. Ф. АНІСОВ (заст. головного редактора), О. М. БЕЛЯЄВ, Т. Ф. БУГАЙКО, Ф. Т. ЖИЛКО, Ф. С. КИСЛИЙ, М. О. КОСТЕНКО, С. А. КРИЖАНІВСЬКИЙ, О. Р. МАЗУРКЕВИЧ, А. П. МЕДУШЕВСЬКИЙ, М. В. ПАВЛОВИЧ, М. А. РУДЕНКО, Н. Т. РУДИК, І. О. СИНИЦЯ, П. П. ХРОПКО

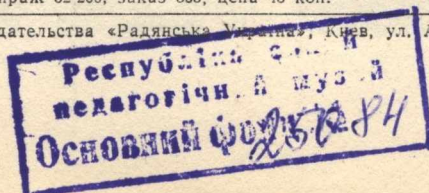
Адреса редакції: Київ-ГСП, вул. Юрія Коцюбинського, 5, тел. 79-80-71, дод. 3-13, 3-21, 3-23; 79-41-82.
Технічний редактор О. О. Чала Коректор К. С. Коваленко

БФ 07590. Здано до набору 20. III. 1970 р., підписано до друку 17 IV 1970 р. формат паперу 70×108¹/₁₆, друк. арк. 6, умовн. друк. арк. 8,4, обл.-вид. арк. 9,8, тираж 52 200, зам. 365.

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ, вул. Андрі Барбюса, 51/2.

Ежемесячный методический журнал Министерства просвещения УССР «Украинский язык и литература в школе» (на украинском языке)
Адрес редакции: Киев-ГСП, Ю. Коцюбинского, 5.
Условн. печ. л. 8,4, тираж 52 200, заказ 365, цена 45 коп.

Комбінат печати издательства «Радянська Україна», Київ, ул. Анри Барбюса, 51/2.

Підготовка до екзаменаційного твору

Письмові твори, зокрема твори старшокласників, є чи не найскладнішим видом роботи при вивченні мови й літератури в середній школі. Для учнів — тому, що саме твір вимагає глибоких знань та широкого узагальнення навчального матеріалу, вміння викласти його логічно і послідовно, виявити максимум самостійності в оцінці художнього твору та відображених у ньому життєвих явищ. Для вчителя — тому, що вимагає скрупульозної систематичної роботи з кожним учнем, вдумливого аналізу особливостей його характеру, творчих здібностей та нахилів. Адже вчитель враховує всі грані особистості учня, щоб навчити його писати твір, основною ознакою якого має бути самостійність мислення та викладу. У творі розкривається внутрішній світ і характер учня. Перефразовуючи відомий вислів про те, що стиль — це людина, скажемо: твір — це учень.

Мабуть, немає для вчителя гіршого, ніж ті учнівські роботи, зі сторінок яких не світиться самотність і неповторність характерів їхніх авторів, а гнітюче сіріє нагромадження стертих фраз, штампованих слів і думок.

Екзаменаційний же твір є ще складнішим і відповідальнішим. Адже він може бути запропонованим на будь-яку тему з курсу української літератури. Та й формулювання теми часом є не зовсім звичним, не обов'язково таким, до якого вдається вчитель. Окрім того, екзаменаційний твір у 10 класі — то підсумок праці учнів і вчителя за час навчання в школі. Все це зумовлює особливо старанну підготовку до написання екзаменаційного твору з літератури. Для такої підготовки учням можна порадити самим ознайомитися з допоміжними матеріалами, як-от: посібник О. Ф. Теслі «Поради вступникам до вузів. Українська мова і література» (вид-во Київського держуніверситету, 1969), книга цього ж автора «Як навчити учнів писати твори» («Радянська школа», 1968), посібник для слухачів заочних підготовчих курсів при КДУ «Програма, методичні вказівки та контрольні завдання з української літератури» та ін. Належні консультації та роз'яснення вчителя до таких видань допоможуть випускникам середньої школи в написанні екзаменаційного твору.

Словесник може досягти бажаних наслідків лише тоді, коли створить чітку, продуману систему навчання взагалі і проведення письмових творів зокрема. Особливо це стосується десятого класу, розпочинаючи заняття в якому вже необхідно думати про випускні екзамени. Як правило, складаючи піврічні плани, вчителі передбачають належну кількість навчальних, а також контрольних творів, які б охоплювали усі основні різновиди письмових робіт. Крім того, можна практикувати необов'язкові, так би мовити, факультативні твори — на різні теми. Такі письмові роботи вимагають виключно глибокого врахування індивідуальних особливостей учнів. Для кожного з десятикласників, що виявили бажання писати необов'язковий твір, учитель може дібрати найбільш доцільну саме для нього тему. В одному випадку — щоб ліквідувати прогалини в його підготовці, в другому — щоб дати можливість спробувати свої сили на порівняно складній темі тощо.

Певна річ, педагог має дуже обережно підходити до написання необов'язкових творів, строго керуватися принципом добровільності, стежити, щоб теми були потягненими. За правильної організації роботи такі твори дають відчутну користь, бо забезпечують повну самостійність роз-

криття теми, вселяють в учнів упевненість у своїх силах і допомагають уникнути шаблонного розкриття теми.

Доцільним є також звернення до письмових робіт на теми тих літературних творів, що вивчалися на уроках з позакласного читання або з якими учні знайомилися лише в оглядах. При цьому педагог повинен завчасно попередити учнів і домогтися, щоб вони повністю прочитали визначені твори.

Корисним засобом підготовки до письмового екзамену є звернення до різноманітних жанрів і видів письмових робіт. Про вимогу до творів різних видів — на літературну тему, публіцистичного характеру, з досвіду тощо — написано вже чимало¹.

Спинимось лише побіжно на деяких жанрах письмових творів, що порівняно рідко використовуються в практиці школи. Досвідчені вчителі звертаються до таких цікавих жанрів, як нариси, листи, кореспонденції, розповіді від імені персонажів літературного твору. Так, учителі Березанської середньої школи № 1 Г. А. Дужик та Р. Г. Купчевська при вивченні роману А. Головка «Бур'ян» пропонують десятикласникам письмові завдання у вигляді кореспонденції журналіста про хід судового процесу над Матюхою та його зграєю, листа Гордія Чумака своєму другові про події в Обухівці, спогадів Петрика, брата Мотузки, тепер уже дорослого, про минуле та інші.

Такі формулювання тем і такі жанри письмових робіт корисні не тільки тим, що сприяють міцному засвоєнню конкретного літературного матеріалу, а, головним чином, тим, що привчають молодих людей глибоко проникати у психологію персонажів, допомагають повно й правильно усвідомлювати ідейно-художній зміст твору, виробити критерії для оцінки будь-якого літературного явища чи життєвого факту.

Зрозуміло, що звертатися до таких порівняно складних видів роботи можна лише тоді, коли учні добре пишуть перекази, твори типу характеристики персонажів, розкриття ідейно-художнього змісту виучуваних творів тощо. Тут, як і взагалі в роботі вчителя, треба послідовно дотримуватись принципу наступності, висхідного переходу від простіших до складніших форм і видів роботи.

Готуючись до випускних екзаменів з літератури, вчитель ще раз опрацює з учнями всі етапи підготовки до написання твору, як-от: вибір теми, добір епіграфа, складання плану роботи, написання вступу й висновків, головної частини, використання цитат, аргументація сформульованих положень.

Одним із ефективних прийомів підготовки до письмового твору є виконання певного комплексу підготовчих вправ. Учитель пропонує на вибір старшокласників кілька тем, наприклад: «Образ В. І. Леніна в українській радянській поезії», «Краса творчої праці в поемі А. Малишка «Це було на світанку», «Зображення воїнів-визволителів у романі О. Гончара «Прапорonosці». (Можна, звичайно, дати одну тему для всього класу). Учні мають дібрати епіграф та цитати до твору, скласти план, а також, на розсуд учителя, написати вступ чи висновки. У класі учні, використовуючи записи, розкривають тему в усній формі.

Наведемо кілька зразків вступів:

Не тільки хлібом, сіллю, вугіллям і металом багата українська земля, щедра вона й самоцвітами — талантами. Не одного геніального поета, артиста, композитора дала вона світові. А з-поміж них гаряче любимо ми й Остапа Вишню.

¹ Див., наприклад: В. П. Галкін, Система письмових робіт на уроках української літератури («Радянська школа», 1965); Є. І. Жицький, Самостійність і творча активність учнів у процесі вивчення літератури («Радянська школа», 1969); В. В. Литвинов, Сочинение в старших классах как самостоятельная работа (Учпедгиз, 1967); Г. М. Литвиненко, Творчі роботи учнів в 9—11 класах середньої школи («Радянська школа», 1964) та ін.

Любимо за те, що цей «лікар» усе своє життя лікував людей сміхом, за те, що кожне його слово було спрямоване проти несправедливості. Остап Вишня любив рідний народ, оновлену країну, багато й невтомно для неї трудився (до твору про Остапа Вишню).

Пишним цвітом розквітає рідна українська земля, важкими хвилями грають на вітрах, колосяться колгоспні хліба. Мирна творча праця торжествує в країні.

Але знає наша земля й інші часи, коли хвилями прокочувались повстання уярмленого, пригніченого народу (до твору про «Свічине весілля» І. Кочерги).

Щодо епіграфа, то треба пояснити учням, що він не є конче обов'язковим. Відсутність його не знижує якості твору. Коли ж він є, але невдалий, то виникає думка, що учень не досягнув основного спрямування твору або суті наведеного вислову. Часом учителі дають завдання дібрати до певного твору кілька епіграфів. Це робити також корисно, особливо коли є посилання на джерела.

Відомо, що плани до творів мають, власне, навчально-допоміжну функцію. Тому на вступних екзаменах до вузів складання планів письмових творів не вимагається (хоч, звичайно, в чернетках вони пишуться). Про роботу над планами написано чимало в зазначених посібниках і численних журнальних статтях. Згадаємо лише про окремі типові хибні плани до учнівських творів, які в методичній літературі висвітлені недостатньо.

Насамперед про найменування основної частини. Часто вона має таку ж назву, як і тема цілого твору. Тоді виходить, що вступ і висновки залишаються ніби поза його межами. Ще частіше учні просто пишуть «Вступ» або «Основна частина», а потім подають окремі підпункти. Таке формулювання не можна вважати правильним, оскільки з нього не видно головного спрямування твору. Назва основної частини повинна мати вигляд стисло сформульованої тези, яка розкривається цілим твором. Це робить твір цілеспрямованим, відразу ж визначає думку, що має бути доведена в процесі його написання. Слова ж «Основна частина», «Виклад» не націлюють на глибоке розкриття теми.

Часто учні не вміють правильно скласти план, а отже, й побудувати твір, зокрема типу порівняльної чи групової характеристики. І тому в творах на ці теми нерідко замість потрібного узагальнення даються окремі, нічим не пов'язані характеристики персонажів.

Так, у творі «Порівняльна характеристика Чіпки та Грицька в романі Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» виклад іде за таким планом (подаємо основну частину):

1) Образ Чіпки: а) нетерпимість до неправди; б) відвага, сміливість Чіпки; в) чесність і працьовитість; г) Чіпка — «пропаша сила».

2) Образ Грицька: а) Грицько — егоїст і боягуз, який мириться з соціальною неправдою.

Звичайно, тут є певне протиставлення. Проте немає глибокого розкриття суті характерів персонажів, переконливого їх зіставлення. Внаслідок цього і тема розкривається неповно й поверхово.

Значно кращою буде робота, написана за таким планом:

1. Походження і дитинство героїв.

2. Портрети Чіпки та Грицька як засіб їх психологічної характеристики.

3. Як проявляються розум, щедрість, сміливість Чіпки? Грицько — боягуз, скупий і байдужий до чужого лиха, егоїст.

4. Прагнення Чіпки послужити громаді, людям. Єдина мета Грицька — особисте збагачення.

5. Чіпка — непримиренний борець проти соціальної неправди. Грицько пристосовується до неї, мириться з нею.

6. В умовах капіталізму Чіпка стає «пропашою силою». Грицько «вибився в люди», став «хазяїном».

У творі, написаному за цим планом, не тільки глибше й повніше розкриваються образи героїв, але й значно виразнішим стає їх протиставлення, внаслідок якого можна прийти до чітких висновків про класове розшарування українського села.

У групових характеристиках дійових осіб так само нерідко можна спостерігати, як замість виділення найважливіших рис, спільних для цілої групи людей, подаються поверхові характеристики окремих персонажів, не пов'язані між собою.

До твору на тему «Образи комуністів у п'єсі О. Корнійчука «Загибель ескадри» часом складають такий план (основна частина):

1. Образи комуністів: а) комісар Артем — незламний більшовик; б) Стрижень — відданий революції комуніст, умілий керівник комітету; в) Оксана — організатор мас, вірна дочка партії; г) втілення керівної ролі пролетаріату в образі Балтійця; д) Гайдай — людина, що через суперечності і тяжкі помилки все ж стає на правильний шлях.

Тут маємо, власне, повторення одних і тих же думок, а чіткого визначення провідних рис комуністів-моряків якраз і немає.

Написати значно кращий твір, глибше розкрити тему можна за таким, наприклад, планом:

1. Комітетчики — Артем, Стрижень, Оксана, Балтієць — віддані справі революції й партії комуністи. Їх провідна роль на ескадрі.

2. Чітке розуміння мети й наполегливість у її досягненні. Боротьба за виведення ескадри в море та її знищення.

3. Тісний зв'язок комуністів з масами, з революційними моряками, віра у взаємодопомогу і дружбу між народами. Невіра в людей як причина помилок Гайдаю.

4. Особиста відвага комітетчиків.

5. Засоби індивідуалізації образів-характерів.

6. Вони понесуть далі прапор революції.

У творі, написаному за цим планом, виділяється істотне, характерне для всіх комуністів, зображених у п'єсі. Важливо також і те, що цей план зумовлює потребу використання тексту п'єси, дає вказівки на певні конкретні епізоди. Попередній же план наштовхує на загальні твердження, не підкріплені прикладами.

Безперечно, наявність вдало дібраних і наведених цитат прикрашає учнівський твір. Однак слід уникати також і перевантаження його цитатами, які інколи стають самоціллю. До того ж практика показує, що в них учні допускають чимало помилок, особливо пунктуаційних. Часто наводяться цитати просто недоречні. Тому радимо до кожної письмової роботи, чи то навчальної, чи контрольної, заучувати кілька невеликих, але характерних уривків із художніх творів.

Аналізуючи письмові роботи, вчитель укаже на доцільність або, навпаки, на недоречність використання тих чи інших цитат.

Щоб учні навчилися точно й грамотно цитувати, доцільно проводити самодиктанти, коли записується по пам'яті вивчений вірш або прозовий уривок, а тоді перевіряється правильність написання за текстом. Слід попередити, що на вступних екзаменах до вузів користуватися текстом літературних творів не дозволяється.

Серйозною хвилюючою учнівських творів є бідність мови, вживання стертих, шаблонних фраз і висловів. Звісно, багата, точна та виразна мова є ознакою високого загального розвитку випускника середньої школи, його доброї літературної освіти.

Проте систематична наполеглива робота над збагаченням мови дає свої плоди навіть і тоді, коли йдеться про не особливо добре підготовлених учнів.

Поширеною вадою учнівських творів є засмічення неправильно вжитими словами, кальками та ін. Коли вчитель систематично стежить за чистотою мови, не залишає поза увагою жодної мовностилістичної

помилки своїх вихованців, вишукує ефективні способи боротьби за збагачення їх мови, він може досягти помітних успіхів.

Відчутну допомогу тут, зокрема в умовах шкіл із російською мовою викладання, може подати учнівський перекладний російсько-український словничок. Немає потреби записувати туди велику кількість слів і висловів. Для цього можна відвести кілька сторінок у тлумачному чи орфографічному словнику, які ведуть учні в школі, й записи робити не за алфавітом. Записувати варто тільки найчастіше вживані та найбільш образні слова і вирази, але необхідно домогтися, щоб їх учні засвоїли добре.

Щоб запобігти вживанню стертих, шаблонних висловів, багато вчителів ґрунтовно аналізують кожен письмовий твір, звертаючи увагу на правильність, чистоту й багатство мови. Невдало побудовані речення учні обов'язково переробляють, неправильно вжиті слова заміняють іншими. Цікавий і ефективний такий простий прийом. Перед письмовим твором учителя виписує на переносну дошку (або пише на звичайній) слова й вислови, які через їх трафаретність краще не вживати в творах, наприклад: «у творі письменник показує (зображує)»; «про це у творі говориться так»; «твір має велике виховне й пізнавальне значення»; «в основу твору лягли події...» Цей список легко зможе продовжити кожен учитель — залежно від того, які трафарети найчастіше трапляються у його вихованців.

Сприяють збагаченню мови учнів і такі тренувальні вправи чи домашні завдання, як добір синонімів (або виписування їх із певного твору), збагачення епітетами, порівняннями простих речень, опис явищ природи, портретів людей тощо.

Корисні рецензії учителя на учнівський твір. У кожному конкретному випадку вони можуть бути більш чи менш поширені. Рецензент має привернути увагу автора твору як до вдалив місць, так і до хиб та недоліків. Важливо, щоб учень, ознайомившись з рецензією, ще раз перечитав написане.

Ефективним прийомом є взаєморецензування учнівських творів. Практикувати його можна починаючи з дев'ятого класу, а то й з восьмого. Взаєморецензуванню повинна передувати значна підготовча робота. Словесник пояснить учням, що являє собою рецензія, як вона пишеться, наведе кілька прикладів, проаналізує їх. Потім можна звернутися до усного рецензування і, нарешті, доручити учням рецензувати письмові твори їхніх товаришів.

З цією метою після написання твору вчитель перевіряє учнівські роботи, але не робить жодних позначок, підкреслень чи виправлень, тільки записує десь у себе в зошиті оцінки. Потім роздає твори учням, намагаючись, щоб кожен з них одержав твір товариша, приблизно однакового за успішністю.

Учні мають перевірити твір, виправити граматичні та стилістичні помилки і написати стислу, на півсторінки, рецензію за такою, наприклад, схемою:

1. Відповідність твору темі. 2. Повнота і послідовність плану. 3. Наскільки вдалий вступ і глибокі висновки. Наявність епіграфа і відповідність його темі. 4. Глибина й вичерпність та самостійність розкриття теми в головній частині. 5. Знання й використання тексту літературного твору. 6. Мова твору, її багатство, образність. 7. Грамотність твору. 8. Послідовність і аргументованість викладу. 9. Пропорційність складових частин твору. 10. Загальне враження і оцінка балом.

Досвід показує, що до цієї роботи старшокласники ставляться з підвищеною відповідальністю. Їм імпонує серйозність завдання — адже вони не тільки аналізують працю товариша, але й оцінюють її. Тому, перевіряючи твір, учні вдаються до словників, допоміжних джерел, чого

вони часом не роблять, навіть пишучи власні твори. Вони дуже уважно перевіряють твори і оцінюють їх майже завжди досить об'єктивно й аргументовано.

Згадані вище форми та прийоми роботи над письмовими творами старшокласників, звичайно, проводяться систематично, протягом усього часу навчання, хоч у кінці третьої — на початку четвертої чверті у десятому класі їм цілком виправдано приділяється більше уваги в зв'язку з наближенням випускних екзаменів. Певна річ, підготовка не повинна набувати характеру «натаскування», а має бути закономірним підсумком вивчення всього курсу літератури в школі.

Насамперед слід узагальнити вимоги до учнівських творів, проаналізувати їх типові хиби та недоліки, вказати на позитивні якості. Учитель ознайомить учнів із умовами написання та вимогами до екзаменаційного твору, порадить, як краще готуватися, вибрати тему, розподілити час на екзамені. Варто прочитати кілька кращих творів минулих років, докладно проаналізувати їх, а також обговорити. Такі учнівські роботи (не обов'язково екзаменаційні) вчителі часто зберігають, оформляють у вигляді альбома чи збірки. Інколи можна рекомендувати окремим учням докладніше ознайомитися з творами, що відзначаються відмінним розв'язанням тих проблем і питань, на які хибують їхні твори (наприклад, непропорційність частин викладу, невміння розрізнявати головне й другорядне, відсутність логічного зв'язку між частинами та ін.). Корисно, щоб він написав докладну рецензію на такий твір чи твори.

Деякі вчителі вдаються до так званих «пробних» екзаменів. Суть їх полягає в тому, що учні пишуть твір в умовах, максимально наближених до випускних екзаменів. Їм пропонується на вибір три теми, відводяться для написання шість годин, часом навіть зводять два чи кілька класів у одне приміщення, розсаджують по одному і т. д. На наш погляд, цей прийом є доцільним. Насамперед під час написання пробних творів учні востаннє перевіряють свої знання, готовність скласти екзамен. Не можна нехтувати й практичним значенням цього заходу. Десятикласники при звичаються до нових вимог, вчать правильно розраховувати час. А вже досвід показує, що дуже часто випускники на екзаменах поспішають, закінчують роботу за півтори-дві години, тим часом як твори потребують серйозного вдосконалення. Інші, навпаки, розраховують на «невичерпність» часу — цілих шість годин! — і не встигають уважно перевірити або навіть і закінчити твір. Тому слід порадити, щоб учні простежили за годинником — скільки часу вони затрачують на певний етап роботи (вибір теми, складання плану, обдумування, написання твору на чернетці, переписування начисто).

Варто попередити учнів, що для написання письмового твору на вступних екзаменах до вузу відводиться три астрономічні години — це якоюсь мірою дозволить зіставити умови обох екзаменів.

Написані твори вчитель старанно перевіряє, аналізує, з кращими з них знайомить усіх учнів. Можна дати подібне завдання й додому, проте ефективність його, звичайно, помітно менша.

Треба відзначити, що до «пробних екзаменів» учні ставляться досить серйозно, бо відчувають їхню користь. Такий захід зміцнює впевненість випускників у добрих наслідках, вселяє віру в свої сили, психологічно настроює їх. А це позитивно позначається на наслідках письмових екзаменів.

Заздалегідь продумана система підготовки до екзаменаційних письмових творів, вивчення і врахування індивідуальних особливостей учнів є запорукою успішного складання екзамену.

ЗМІСТ

О. С. Пулинець — Учням про В. І. Ле-
ніна 1

ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЇ

До 200-річчя з дня народження І. П. Кот-
ляревського
К. Х. Балабуха — «Поки сонце з неба
сяє...» 6
Д. Т. Вакуленко — Героїка подій і ха-
рактерів у сучасній драмі 12
С. Я. Єрмоленко — Проблеми лінгвіс-
тичної стилістики 18
Т. П. Пушанко — Дієслова переміщен-
ня в українській мові 24

МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРИ

В. Я. Неділько — Питання факульте-
тиву 28
Я. І. Козуля — Як створювати проб-
лемну ситуацію 41
Н. Ф. Гуменюк — Вступний урок з літе-
ратури 47
К. О. Ходосов — У вінок шани І. Кот-
ляревському (Літературно-музична
композиція до 200-річчя І. П. Кот-
ляревського) 52

МЕТОДИКА МОВИ

Д. М. Кравчук — Аналіз та вдоскона-
лення творчих робіт 54
В. Д. Ужченко — Елементи етимології
в роботі над словом 59
І. Я. Олійник — Іншомовні слова в уч-
нівській лексичі 62

О. М. Бандура — Лексико-стилістична
робота з антонімами в 4 класі 64
В. Я. Мельничайко — Наочні посібники
в роботі над синонімами 69
Ф. М. Береговська, Г. Р. Передрій —
Використання настінних таблиць у
позакласній роботі 77

КОНСУЛЬТАЦІЯ

А. П. Медушевський — Про допустові
підрядні речення 81
Відповіді читачам 83
Увага — стиль! 11,95

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

П. К. Яременко — С. П. Пінчук. Іван
Вишенський. Життя і творчість . . . 85
П. Т. Гаврилов — Т. Ф. Бугайко, Ф. Ф.
Бугайко, П. П. Хропко. Олесь Гончар
у школі 86
А. А. Москаленко — Російсько-україн-
ський словник у трьох томах . . . 88

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

М. П. Гнатюк — Олена Пчілка (До
120-річчя з дня народження) 91
Валерій Шевчук — Ернест Хемінгуей
(До 70-річчя з дня народжен-
ня) 92

ХРОНІКА

У Міністерстві освіти УРСР 94
М. Юрженко — Напередодні ювілею
І. П. Котляревського 94

Головний редактор П. Д. МИСНИК

Редакційна колегія: В. Ф. АНІСОВ (заст. головного редактора), О. М. БЕЛЯЄВ,
Т. Ф. БУГАЙКО, Ф. Т. ЖИЛКО, Ф. С. КИСЛИЙ, М. О. КОСТЕНКО, С. А. КРИ-
ЖАНІВСЬКИЙ, О. Р. МАЗУРКЕВИЧ, А. П. МЕДУШЕВСЬКИЙ, М. В. ПАВЛОВИЧ,
М. А. РУДЕНКО, Н. Т. РУДИК, І. О. СИНИЦЯ
Відповідальний секретар В. Ф. СВЯТОВЕЦЬ

Журнал «Український язык и литература в школе»
(на украинском языке)

Технічний редактор О. О. Чала. Коректори Л. М. Козловська, О. Т. Махновська.

Адреса редакції: Київ, ГСП, вул. Юрія Коцюбинського, 5, телефони: комутатор 79-80-71;
дод. 3-13, 3-21, 3-23; 79-04-69.

БФ 08487. Здано до набору 2.VI 1969 р., підписано до друку 20.VI 1969 р. Формат
паперу 70 × 108¹/₁₆, друк. фіз. арк. 6, умовн. друк. арк. 8,4, обл. вид. арк. 9,6.
Тираж 46700. Зам. К-108.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

